

Ιδρυτής: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Διευθύντης: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ

1948

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α. Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
38 - ΟΔΟΣ ΤΣΟΡΤΣΙΛ - 38
ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Ο ΡΗΓΑΣ ΣΤΟ ΤΡΙΕΣΤΙ

ΧΡΟΝΙΚΟ

Τὸ «Royal», τὸ ξενοδοχεῖο τους, εἶτανε καμιὰ ἑκατοστὴ βήματα παρακάτω. Στρίψανε τὴ γωνιά καὶ βγήκανε στὴν παραλία. Ἔτσουζε τὸ κρῦο. Παγωνιά κι' ὑγρασία. Μύριζε δυνατὰ θάλασσα. Τὸ σκοτάδι πίσσα. Μόνο ἓνα φανάρι στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου, καὶ στὰ κατάρτια τῶν παραβίων μικρὰ φωτᾶκια ποὺ σάλευαν ρυθμικά. Τὸ «Royal» εἶταν χτισμένο ἀπάνω στὸν παραλιακὸ δρομάκο, ὡς μιάμιση ὄργια ἀπὸ τὴ θάλασσα, ὄχι παραπάνω. Ὁ Περραιβὸς χτύπησε τὴ θύρα. Τοὺς ἀνοίξε ἓνας μισοκοιμισμένος ἰταλὸς καὶ γκρινιάζοντας τοὺς ἀνέβασε στὸ πρῶτο πάτωμα, σ' ἓνα μικρὸ δωμάτιο.

— Ἐδῶ, τοὺς λέει, δὲν ἔχω ἄλλο.

Εἶχε ἓνα κρεβάτι κι' ἓναν σοφά.

— Δὲν πειράζει, θὰ βολευτοῦμε.

Σὰν ἔφυγε ὁ μισοκοιμισμένος ἰταλὸς, ὁ Περραιβὸς ἀνοίξε τὸ σάκο του. Ὁ Ρήγας στεκόταν δισταχτικός.

— Θὰ βγῶ, εἶπε ἄξαφνα.

— Ποῦ θὰ πᾶς, ἔκανε ὁ Περραιβὸς ἀνήσυχτα.

— Θὰ πάω στὸ Προξενεῖο, στὸ Γαλλικὸ Προξενεῖο.

— Γιατί;... Ὑποψιάστηκες τίποτα;

— Δὲν ξέρω. Ριὰ καλὸ καὶ γιὰ κακό. Μιὰ ἰδέα.

— Αὔριο τὸ πρωτῆ..., δοκίμασε νὰ πεῖ ὁ Περραιβός.

— Ὅχι, ὄχι, τώρα θὰ πάω. Νὰ μοῦ δώσουν ἓνα χαρτί πὼς εἶμαι γεννημένος στὰ Ἐφτάνησα, γάλλος ὑπήκοος.

Δὲν εἶχε βγάλει τὴ γούνα του. Ἐπιασε τὸ πόμολο τῆς πόρτας. Γύρισε καὶ λέει τοῦ Περραιβοῦ.

— Ἐσὺ νὰ πλαγιάσεις...

Τὸν ἔκοψε ἓνα δυνατὸ χτύπημα στὴν πόρτα. Ὁ Ρήγας πιασώρησε, στάθηκε στὴ μέση τῆς κάμαρας.

— Ἐμπρός, φωνάζει.

Ἄνοιξε ἡ θύρα διάπλατα. Τὸ κίτρινο φῶς τοῦ λυχναριοῦ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν κάμαρα, φώτισε ἓνα ψηλόστενο κομάτι τοῦ σκοτεινοῦ διαδρόμου. Σὲ τοῦτο τὸ φῶς μέσα στεκόταν

ἀσάλευτος, κολώννα, κλείνοντας τὸ πέρασμα, ἓνας ἀστυνομικός. Πίσω του ἄλλοι, δυὸ-τρεῖς.

— Συγγνώμην, κύριοι, ρωτᾶει ψυχρὰ κι' εὐγενικά, κανένας ἀπὸ σᾶς λέγεται Ρήγας;

— Ἐγὼ λέγομαι Ρήγας, ἀπάντησε μὲ σταθερὴ φωνὴ ὁ Ρήγας. Τί τρέχει;

Ὁ ἀξιωματικὸς ἔριξε μιὰ ματιὰ στὸν Περραιβό, ἔπειτα στάθηκε προσοχὴ κι' εἶπε ἐπίσημα:

— Ἐν ὀνόματι τοῦ νόμου!... δὲ θὰ βγεῖ κανεὶς ἀπὸ δῶ μέσα!

Γύρισε κατὰ τὸ διάδρομο καὶ φώναξε τοὺς ἀνθρώπους ποὺ στέκονταν πίσω του:

— Ἐσεῖς οἱ δυὸ θὰ μείνετε ἐδῶ στὸ διάδρομο μπρὸς στὴν πόρτα! Νὰ μὴν κουνήσει κανεὶς!... Ἐμεῖς πᾶμε, φώναξε στοὺς ἄλλους δυό.

Ἐκλείσε ἡ πόρτα. Δὲν εἶναι πιά μόνοι. Πὲς ἔκλεισε μιὰ πόρτα ἀπάνω ἀπὸ γκρεμνὸ. Πίσω ἀπ' αὐτὴ τὴν πόρτα κοίτονται γκρεμισμένα ὄλα τὰ σχέδια, ὄλες οἱ ἐλπίδες, οἱ λαχτάρεις ὄλες. Μέσα σὲ τούτῃ τὴν κρύα, τὴν ἀπρόσωπη κάμαρα τοῦ ξενοδοχείου γονάτισε μονομιᾶς ὄλο τὸ Γένος.

Σὰν ἔκλεισε ἡ θύρα πίσω ἀπὸ τοὺς ἀστυνομικούς, ὁ Ρήγας κι' ὁ Περραιβὸς κοιταχτήκανε, βουβοί. Στὸ τέλος εἶπε ὁ Ρήγας μονολεκτικά:

— Προδοσία!

Ὁ Περραιβὸς ρώτησε χαμηλόφωνα:

— Τί θὰ κάνουμε;

Ὁ Ρήγας δὲν ἀπάντησε, ἀναμετράει τὰ γεγονότα, ἀναλογίζεται τὴ σημασία τους, τίς συνέπειες. Στὸ πρόσωπό του χάραξε ἡ ταραχὴ καὶ ἡ θλίψη μαχαιριᾶς βαθειᾶς. Στὰ μάτια του χύθηκε ἡ ἀπελπισία. Μασουλᾶει κάτι λόγια:

— Πολὺ ἀργά... Δὲν ἔπρεπε... Ποιὸς; Δὲν μπορεῖ νὰ σταματήσει... Ὅ,τι εἶναι δυνατὸν... Ὅ,τι εἶναι ἀνθρωπίνως δυνατὸν...

Ἦρθε νευρωμένος κοντὰ στὸν Περραιβὸ καὶ τοῦ λέει χαμηλόφωνα:

— Προπάντων μὴν τὰ χάσεις. Κρύα καρδιά! Δὲν μὲ νοιάζει γιὰ μένα... Τὰ χαρτιά,

οἱ σημειώσεις, τὰ ὀνόματα... μὴν πέσει τίποτε στὰ χέρια τους... θὰ πιάσουν ὄλους... Καὶ τότε πάει τὸ Ἔργο!

Λέγοντας, ἀνοίξε τὸ μεγάλο σάκο κι' ἐβγαλε τοὺς φακέλους, τοὺς μεγάλους φακέλους.

Κοιτάζουν τάχα ἀπὸ τὴν κλειδαρότρυπα οἱ ἀστυνομικοί; Ἔχουνε τάχα στήσει τ' αὐτί τους στὸ πορτόφυλλο; Ὁλομεμῆς ἀνοίγει ἡ θύρα καὶ μπαίνουν οἱ ἀστριακοί.

— Σταθεῖτε! φωνάζουν. Μὴν κουνηθεῖτε!

Ἄκουμπήσανε βαρεῖα τὰ χέρια τους πάνω στὰ πολύτιμα χαρτιά.

— Τί εἶναι αὐτά... Τί θέλατε νὰ κάνετε; ρωτᾶνε.

Ὁ Ρήγας δὲν τὰ χάνει.

— Ἐ, μὴν κάνετε ἔτσι, τοὺς λέει γελαστά, χαρτιά εἶναι...

Τοὺς πῆρε τοὺς δυὸ ἀστριακοὺς καλόκαρδα ἀπὸ τὸ μπράτσο μπαίνοντας ἀνάμεσά τους.

— Μὰ δὲ μοῦ λέτε, τοὺς ρωτᾶει, τί συμβαίνει; Γιατί μᾶς φυλάτε; Τί σᾶς εἶπαν γιὰ μᾶς; Πραγματευτάδες εἴμαστε. Ἦρθαμε στὸ Τριέστι περαστικοί, αὔριο φεύγουμε. Τί γυρεύετε ἀπὸ μᾶς; ... Ἐγὼ ἔχω γυναῖκα, ἔχω παιδιά... Δὲν ἔχετε παιδιά ἐσεῖς; γυναῖκα δὲν ἔχετε; ... Τί σᾶς κάναμε; ... Φαινόσαστε καλὰ παιδιά... Πόσων χρονῶν εἶσαι; ρωτᾶει τὸν ἕνα, τὸν πιὸ νεαρό... Νά, κι' ἐμεῖς φτωχοὶ εἴμαστε... Πάρε τοῦτα...

Ἐβγαλε μερικὰ χρυσὰ φιορίνια ἀπὸ τὸν κόρφο του καὶ τὰ ὄωσε στοὺς ἀστυνομικοὺς.

Οἱ ἀστυνομικοὶ κοιτᾶνε σὰ χαζοὶ τὰ γυαλιστερὰ νομίσματα. Ὅσο ὁ Περραιβὸς μπῆκε στὸ νόημα. Σκύβει ἄξαφνα κι' ἀρπάει ἀγκαλιὰ τοὺς βαρειοὺς φακέλους. Δυὸ βήματα εἶναι ὡς τὸ παράθυρο. Πρὶν νὰ προφτάσουν νὰ τὸ καταλάβουν οἱ ἀστυνομικοί, ἀνοίγει ὀρμητικὰ τὸ παραθυρόφυλλο καὶ δώσ' του, τοὺς πετάει πέρα τοὺς φακέλους, ὅσο μπορεῖ πιὸ μακριά — κι' εἶτανε βαρειοὶ καὶ πῆγαν πέρα—τοὺς φακέλους μὲ τὰ χαρτιά στὴ θάλασσα, μέσα στὸ νερό... Πλάτς! Ἀκούστηκε ὁ μουντὸς ὁ κρότος καὶ τὸ πιτσίλισμα τοῦ νεροῦ.

— Μή! φωνάζανε οἱ ἀστυνομικοὶ κι' ἔτρεξαν στὸν Περραιβό, τί κάνεις!

Τὸν πιάσανε, τοῦ ἀρπάξανε τὰ χέρια. Μὰ εἶταν ἀργά. Τὰ χαρτιά εἶναι πιά στὴ θάλασσα, μαζὶ κι' ἡ σφραγίδα, ὁ σφραγιδολι-

θος τοῦ Ρήγα, ἡ μυστικὴ σφραγίδα τῶν συνομητῶν.

— Καὶ τώρα; κάνει ὁ ἕνας ἀστυνομικὸς στὸν ἄλλο.

Ὁ Ρήγας μπῆκε στὴ μέση χαμογελώντας.

— Καὶ τώρα, δὲν ἔχει καμιὰ σημασία. Παλιόχαρτα εἶτανε. Δὲν ἤθελα νὰ τὰ δεῖ κανένας. Ἰδιωτικὰ πράγματα... Ἐσεῖς εἰσαστε καλὰ παιδιά, δὲ θὰ πεῖτε τίποτα, νὰ μὴ βρεῖτε καὶ σεῖς τὸ μπελά σας... Ἄν τὸ μάθουν πὼς σᾶς...

Οἱ ἀστυνομικοὶ κοιταχτήκανε.

— Troppo tardi, λέει ὁ ἕνας.

— Ὅσο γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ δὲν τὸ κουνᾶμε πιά ἀπ' τὸ δωμάτιο! εἶπε ὁ ἄλλος.

Ὁ Ρήγας ξάπλωσε στὸ σοφᾶ. Βυθίστηκε σὲ συλλογισμοὺς. Πάλι σὰν κύμα ἤρθε νὰ τὸν πνίξει ἡ μελαγχολία, πάλι ὡσὰν μαῦρο σύννεφο πέφτει ἀπάνω του... Κρίμα! Κρίμα! Πάει ὁ Σχοπὸς! Ἡ Ἰδέα.

Ὁ Περραιβὸς κάθησε στὴ γωνιά τοῦ κρεβατιοῦ. Ὁ Ρήγας παρακολουθεῖ μὲ τὴν ἄκρη τοῦ ματιοῦ του τοὺς δυὸ ἀστυνομικοὺς. Σιγὰ-σιγὰ—δὲν τὸν προσέχουνε—ἔχωσε τὸ χέρι του στὴ μέσα τσέπη τοῦ τσουμπέ καὶ χουφτώνοντάς τον ὀλόκληρο νὰ μὴν τὸν δοῦν, βγάζει προσεχτικὰ τὸ σουγιά, τὸ σουγιαδάκι τῆς Εἰρήνης, τὸ κρατᾶει σφιχτὰ στὸ χέρι, τὸ σφίγγει. Ἰστερα, πολὺ προσεχτικὰ σηκώνει τὸ χέρι ὡς τὸ προσκέφαλο, τάχα ν' ἀκουμπήσει τὸ κεφάλι του στὸ μπράτσο καὶ χώνει βαθεῖα ἀνάμεσα στὸ μαξιλάρι καὶ τὴν ταπετσαρία τοῦ σοφᾶ τὸ σουγιά, τὸ σουγιαδάκι... Τώρα εἶναι πιὸ ἡσυχος. Ξέρει πὼς σὲ λίγο θὰ τοὺς ψάξουν, δὲν μπορεῖ, θὰ κάνουν ἔρсуна στὸ δωμάτιο. Αὐτὸς ὁ «προστάτης»—«προστάτης ἄγγελος»—θὰ μείνει ἐδῶ μέσα στὸ σοφᾶ, θὰ προσμένει νὰ βγεῖ τὴν ὥρα ποῦ θὰ πρέπει, γιὰ τὴν «κάθαρση»...

Συλλογίζεται ὁ Ρήγας. Κι' ἡ ὥρα περνάει, κι' εἶναι μιὰ νέκρα ἀπέραντη ὀλόγυρα, οὔτε σκυλί, οὔτε βήματα, οὔδὲ κοκόρι στ' ἀπόμακρα, οὔδὲ τίποτα, μόνο ἡ νέκρα καὶ τὸ μαῦρο σκοτάδι ποῦ στάζει ἀργὰ-ἀργὰ στὸ τζάμι τοῦ παραθυριοῦ. Πόσες ὥρες νὰ πέρασαν κιόλας; Ἀνοίξε ἡ θύρα καὶ μπῆκαν ἄνθρωποι, πέντε, ἕξη, ὀχτώ, κι' ἄλλοι μείνανε ἀπ' ἔξω στὸ διάδρομο καὶ κοιτᾶνε μέσα. Εἶναι ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας τοῦ Τριεστιοῦ, εἶναι δυὸ-τρεις ὑπάλληλοι, εἶναι μερικοὶ ἀστυνομικοὶ δίχως στολή. Ὁ Διευ-

θουντῆς ἄρχισε νὰ μιλάει στὰ γερμανικά. Ἐνας ὑπάλληλος κάθησε μπρὸς στὸ τραπέζι γιὰ νὰ γράφει:

- Τὸ ὄνομά σας;
- Ρήγας Βελεστινλής... Βε-λε-στιν-λής.
- Ὑπήκοος;
- Ὄθωμανός.
- Γεννηθεῖς;
- Στὴ Βλαχία.
- Τὸ ἔτος;
- 1747.
- Ὀρησκεύματος;
- Χριστιανός, Ὁρθόδοξος.
- Ἐπάγγελμα;
- Ἐμπορος.

Τὰ συνηθισμένα. Ὑστερα ὁ Διευθυντῆς λέει ἡχερά:

— Ἐν ὀνόματι τοῦ Νόμου, Ρήγα Βελεστινλή, συλλαμβάνεσαι! Ἀπὸ τὴν στιγμήν αὐτὴν εἶσαι ὑπὸ κράτησιν.

Ὁ Διευθυντῆς γύρισε στὸν Περραιβό.

- Ἐσύ;
- Περραιβὸς Χριστόφορος.
- Ὑπήκοος;

Ὁ Ρήγας πρόλαβε ν' ἀντισκόψει.

— Κύριε Διευθυντά, τοῦτο τὸ παιδί δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μετὰ τὴν ὑπόθεσιν ποὺ σὰς ἀπασχολεῖ. Πηγαίνει στὴν Πάδοβα νὰ σπουδάσει ἰατρικὴ. Κοιτάξτε τὰ χαρτιά του. Μιὰ ἀπλὴ σύμπτωση εἶταν νὰ βρεθεῖ συνταξιδιώτης μου.

Ὁ Διευθυντῆς πῆρε κι' ἐξέτασε τὸ διαβατήριο τοῦ Περραιβοῦ. Ὁ Ρήγας λέει:

— Ἄλλωστε εἶναι γεννημένος στὴν Πρέβεζα. Εἶναι ὑπήκοος Γάλλος...

- Κανένα χαρτί;
- Δὲν ἔχω.

Πάλι ὁ Ρήγας ἀντισκόβει:

— Σὰς λέω: ἄδικα θὰ τὸν συλλάβετε. Δὲν ἔχει καμιὰ σχέση...

Ὁ Διευθυντῆς κοίταξε τὸν Περραιβὸ στὰ μάτια.

— Εἰσθε ἐλεύθερος, κύριε. Μπορεῖτε νὰ πηγαίνατε.

Ὁ Περραιβὸς ἔκανε νὰ πάρει τὸ σάκκο του.

— Μιὰ στιγμή, λέει κάποιος.

Ἐνας ἀστυνομικὸς ἔψαξε τὸ σάκκο. Μὰ δὲ βρῆκε τίποτα ὑποπτο μέσα.

Ὁ Ρήγας βρῆκε τὸν καιρό, νὰ πεῖ τοῦ Περραιβοῦ στὰ ἑλληνικά:

— Αὐτὸ ποὺ δὲν ἐπρόλαβα ἐγώ... τὸ Προξενεῖο... νὰ πᾶς ἀμέσως... ἀμέσως...

Μπρὸς στὴν πόρτα, βγαίνοντας, στάθηκε μιὰ στιγμή ὁ Περραιβός. Γύρισε καὶ κοίταξε μιὰ στερνὴ φορὰ τὸ Ρήγα. Ὁ Ρήγας τοῦ χαμογέλασε, κουνώντας λίγο τὸ κεφάλι.

Ὁ Διευθυντῆς λέει στὸ Ρήγα:

— Θὰ μείνεις ἐδῶ, σὲ τοῦτο τὸ δωμάτιο, ὑπὸ κράτησιν!

Ἐδωσε διαταγές: δύο ἀστυνομικοὶ θὰ μένουν νύχτα-μέρα μέσα στὸ δωμάτιο, νὰ παρακολουθοῦν τὴν παραμικρὴ του κίνηση. Κάθε δυὸ ὥρες θὰ ἔρχονται ἄλλοι νὰ συναλλάσσονται.

Φύγανε οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐξουσίας. Ἀπόμεινε ὁ Ρήγας μετὰ τοὺς δυὸ φρουρούς. Μόνος. Πάει κι' ὁ Περραιβός! Ἄ, τί κούραση! Ἡ ψυχὴ του τσακίστηκε...

Ἐγειρε τ' ἀνάσκελα στὸ κρεβάτι, ἔτσι γτυμένος ὡς εἶταν, κι' ἔμεινε μ' ὀρθάνοιχτα τὰ μάτια, ὦρα, ὦρα, ὦρες... Οὔτε ὕπνος, οὔτε ἡσυχία, οὔτε... ὄχι δά, εἶναι κι' ἡ ἐλπίδα, τόσες ἐλπίδες... Ἐτσι λέει. Τόσες ἐλπίδες ἀκόμα! Βέβαια, τίς κασόνες θὰ τίς πιάσανε. Πῶς τίς πιάσαν; Προδοσία, τί ἄλλο. Ποιός; Ἐδῶ; Ἡ στὴ Βιέννα;... Πιάσαν κανέναν ἄλλο; Δὲν τὸ πιστεύει. Ὁχι, ὄχι, εἶναι μόνος εὐτυχῶς! Πρέπει νὰ ἔναι μόνος... Ἐλπίζει ἀξαφνα, «ἐλπίζω», τὸ λέει στὸν ἑαυτό του... Ἀνασκαλεύει ὄλα τὰ πάντα μετὰ τὸ μυαλό του.

Κι' ἀπὸ κεῖ, λίγο-λίγο, λίγο-λίγο, ὡς νὰ χαμήλωνε φῶς λυχναριοῦ, σβήνει ἐτούτη ἡ διάθεσιν, ἡ καλὴ διάθεσιν τῆς ἐλπίδας καὶ τοῦ θαρρεμοῦ, καὶ παραλεῖ ἡ καρδιά καὶ παραλεῖ τὸ μυαλό καὶ σκοτεινιάζει ἔμπρὸς καὶ σκοτεινιάζει δίπλα καὶ σκοτεινιάζει ὁ δρόμος, ὁ δρόμος κι' ὁ ἀνήφορος ποὺ στὴ γωνιά του στέκει ἀπόψε ἡ ζωὴ τοῦ Ρήγα...

Ἐημέρωσε ἀγάλι-ἀγάλι. Μὰ δὲν πρόφτασε νὰ χαράξει τὸ τελλάρο τοῦ παραθυριοῦ, κι' ἀκουστήκανε βήματα ἔξω, βήματα βαριά, κι' ἀκουστήκανε φωνές. Ἄνοιξε ἡ πόρτα καὶ μπήκαν ἄνθρωποι πολλοί, πέντε, δέκα, δώδεκα!

Ὁ Ρήγας ἀνακάθησε στὸ κρεβάτι, σηκώθηκε. Ἐανάρχισαν τὰ ρωτήματα, οἱ ἀνακρίσεις. Τί καὶ πῶς καὶ μετὰ ποιούς, προπάντων αὐτὸ τὸ «ποιοὶ ἄλλοι εἶναι μαζί σου», αὐτὸ πασκίζουν νὰ τοῦ πάρουνε, μετὰ τέχνη, μετὰ κατεργαριά, μετὰ ψεύτικες πληροφορίες, μετὰ τὸ

κλωθογύρισμα γύρω καὶ γύρω καὶ γύρω ἀπὸ τὰ ἴδια πράματα, γιὰ νὰ τὸν μπλέξουν. Μὰ ὁ Ρήγας δὲ χάνει τὴν ψυχραιμία του. Δὲ βιάζεται ποτὲ ν' ἀπαντήσῃ.

— Τὸ 'χεις ἢ δὲν τὸ 'χεις σκοπὸ νὰ ξεσηκώσεις τοὺς ραγιαδες ἐνάντια στὸ Σουλτάνο;

— Τὸ 'χω ἐλπίδα μου καὶ πόθο νὰ ἀπαλλάξω τὸν τόπο μου ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς δουλείας. Δὲν τὸ κρύβω.

— Ὁμολογεῖς ὅτι ἐργάζεσαι γι' αὐτό;

— Ἐργάζομαι γι' αὐτὸ φανερὰ καὶ τίμια καὶ μέσα στὰ ὄρια ποῦ μοῦ ἐπιτρέπει ἡ φιλοξενία τῆς Αὐστριακῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως.

— Τὸ γνωρίζεις ὅτι δὲν ὑπάρχει θέσις γιὰ παρόμοιες ἐνέργειες; Γνωρίζεις ὅτι παρόμοιες ἐνέργειες εἰς βάρος φίλου Κράτους μποροῦν νὰ δημιουργήσουν δυσάρεστες περιπλοκὲς γιὰ τὴν Κυβέρνηση τοῦ Αὐτοκράτορος;

— Τὸ γνωρίζω, ἀλλὰ θεωρῶ ὅτι οἱ ἐνέργειές μου δὲν εἶχαν τίποτε τὸ ἐπαναστατικόν, ἀφοῦ περιορίστηκαν σὲ μερικὰ ποιήματα πατριωτικά, τὸ βεβαιώνω...— ἐσεῖς τί θὰ ἐκάνετε στὴ θέση μου, κύριε ἀνακριτά, ὡς αὐστριακός; — καὶ σὲ μερικὲς εὐχές... ἔγγραφοι, τίς ἔχετε στὴ διάθεσή σας, φαντάζομαι... εὐχές γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς πατρίδος μου ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

— Εἶχες συνεννόησις μὲ πολλοὺς συμπατριῶτες σου;

— Τὸ ὅτι τοὺς ἐβλεπα τοὺς πατριῶτες, τὸ ὅτι μιλοῦσα μαζί τους, τοῦτο δὲ θέλει νὰ πεῖ, ὅτι εἶχαμε ἰδιαιτέρως συνεννοήσεις ποὺ νὰ δίνουν βάση στὶς ὑποθέσεις σας.

Μιάμιση ὥρα βιάστηκε ἡ ἀνάκριση. Κι' ὅταν ἔφυγαν αὐτοί, ἦρθε ἕνας στρατιώτης κι' ἔφερε μιὰ γαβάθα μὲ μαυροζούμι, κι' ἕνα κομάτι ψωμί. Ὁ Ρήγας ρούφηξε τὸ ζουμί νὰ ζεσταθεῖ, μὰ τὸ ψωμί δὲν τ' ἄγγιξε. Γύρεψε νὰ τοῦ τ' ἀφήσουν ὅμως. Ἰσπερ πλάγιασε πάλι κι' ἐκλείσε τὰ μάτια. Τότες εἶδε μπρὸς τοῦ ὀλομεμαῆς τὸν κίνδυνο, τὸ φοβερὸ τὸν κίνδυνο ποὺ ἀπειλοῦσε τὴν προσπάθειά του. Μ' ἕνα τίποτα θὰ γκρεμιζόταν ὅλο τὸ ἔργο. Κι' ἔπρεπε νὰ σωθεῖ τὸ ἔργο, νὰ τὸ σώσει τὸ ἔργο. Στὸ βάθος ὁ Ρήγας εἶναι ἀκόμα βέβαιος, ὅτι ἡ Ἀστυνομία δὲν ἔχει στὰ χέρια τῆς σοβαρὲς ἀποδείξεις. Μέσ' στὶς κασόνες εἶτανε ὁ Θούριος, εἶτανε τὸ Πολί-

τευμα, εἶταν οἱ Προκηρύξεις. Μὰ αὐτὰ ὅλα δὲ θὰ ποῦν συνωμοσία. Αὐτὰ βαραίνουνε ἀποκλειστικὰ τὸ Ρήγα τὸν ἴδιο, δὲν παίρνει μ' αὐτὰ κανέναν στὸ λαιμὸ του, οὔτε προϋποθέτουνε συνεννόηση μὲ ἄλλους.

— Ἐνθουσιώδης πατριώτης! Βέβαια! Εἶμαι!

Ἔτσι εἶπε ὁ Ρήγας στὸν ἀνακριτὴ, ὅταν ξανάρθε τ' ἀπομεσήμερο καὶ τὸν τυράννησε δυὸ ὥρες.

— Ἐνθουσιώδης πατριώτης εἶμαι! πὲς τε ὅ,τι θέλετε, ἐξαλλος, ἀνόητος, τρελλός, ὄνειροπαρμένος, πατριώτης! Ἄλλά... συνωμοτής!... Ἐέρετε τί θὰ πεῖ συνωμοτής, κύριε ἀνακριτά; Γιὰ νὰ εἶσαι συνωμοτής, κύριε ἀνακριτά, πρέπει νὰ συγκεντρώνεις...

Ὁ ἀνακριτὴς ἄκουγε τὸ Ρήγα. Ἐνα τέταρτο τῆς ὥρας τοῦ μιλοῦσε ὁ Ρήγας. Στὸ τέλος ὁ ἀνακριτὴς σήκωσε τὸ χέρι νὰ τὸν σταματήσει.

— Δὲ θὰ πιστέψω ποτέ, ὅτι μόνος σας ἐφανταστήκατε ν' ἀναλάβετε τέτοιο ἔργο.

— Μὰ δὲν εἶναι ἔργον, κύριε ἀνακριτά, εἶναι ὄνειρο.

— Οἱ προκηρύξεις;... Ὁνειρο ἀποκαλεῖτε τίς ἐπαναστατικὲς προκηρύξεις;

— Ὁνειρο ἑνὸς δυστυχισμένου λαοῦ ποὺ στενάζει τραχίσια καὶ πλέον χρόνια στὴ δούλεψη τοῦ πλέον βαρβάρου τυράννου!

Ἦρθε τὸ βράδι, ἦρθε κ' ἡ νύχτα. Ἐπεσε ἡ σκοτεινιά καὶ σφάλισε τὰ παραθυρόφυλλα καὶ γέμισε ἴσκιους τὴν ἄμοιρη κάμαρα ποὺ γίνηκε φυλακή. Ἄλλά μαζί μὲ τὸ φῶς ἔσβησε καὶ πάλι τὸ κουράγιο. Ὁ Ρήγας πῆγε καὶ στάθηκε μπρὸς στὸ παράθυρο. Προσπάθησε νὰ δεῖ ἔξω. Πρώτη φορὰ ἀπὸ τότε ποὺ βρέθηκε κλεισμένος ἐδῶ μέσα, ἀλήθεια, πρώτη φορὰ κοιτάει ἀπ' τὸ παράθυρο. Πρέπει νὰ 'ναι ἡ θάλασσα αὐτὸ ἐκεῖ, πρέπει νὰ 'ναι καράβια, πανιά, ἡ φυγή, ἡ ἐλευθερία... Μὰ τὸ σκοτάδι μονάχα ἀπαντᾷ σ' αὐτὴ τὴν ἀγωνία... Μέσα στὸ μαῦρο σκοτάδι, πιὸ μαῦρα σκοτάδια ἐδῶ κι' ἐκεῖ, τὰ καράβια εἶναι; τοῖχος εἶναι; Τοῖχος ὀρθώθηκε ὀλόγυρά του ἀδιαπέραστος...

Γύρισε καὶ κοίταξε τοὺς ἀστυνομικούς. Ὁ ἕνας ἀπ' τοὺς δυὸ εἶχε ἔρθει κοντά του, ἔτοιμος νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ περῆσει, ἂν τὸ δοκίμαζε.

— Λαχταρῶ τὴν πατρίδα μου, τοὺς λέει, κι' ἔγραψε μὲ τὸ χέρι ἕνα μεγάλο σχῆμα

στὸ κενό, στὸ σκοτάδι. Σὲ τέτοιο σκοτάδι εἶναι ἡ πατρίδα μου. Κι' ἂν ἐπόθησα νὰ τὴ σώσω, κακὸ ἔκανα ; Πές τε ! Κακὸ ἔκανα ;

Πῆγε στὸ κρεβάτι νὰ πλαγιαῖσει. Δὲν εἶχε κοιμηθεῖ ἐδῶ καὶ σαρανταοχτὼ ὥρες, κι' εἶχε νὰ γείρει σὲ κρεβάτι ἀπὸ τὸ πρωτὸ πού κίνησε ἀπ' τὴ Βιέννη. Μὰ ἴσα-ἴσα ἀνοιξε ἐκείνη τὴ στιγμή ἡ πόρτα — ἐννιά τὸ βράδυ εἶταν — καὶ ξαναμπῆκε ἡ κουστωδία τῶν ἀνακριτῶν. Αὐτὸ θὰ γίνεταί τῶρα ;...
 "Α ! Ἴσως αὐτὸ θὰ πεῖ, πῶς δὲν ἔχουνε ἀκόμα στὰ χέρια τους πολλὰ πειστήρια. Ἀπὸ τὴν ἀνάκρισή μου, ἀπὸ μένα περιμένουν. Ἐγὼ εἶμαι τὸ ἀπάντων στὰ χέρια τους. Θάρρος, λοιπόν, Ρήγα !... Θάρρος !

Ὡστόσο, στὴν κάθε ἀνάκριση — τοῦ κάνανε τρεῖς ἢ τέσσερις τὸ μερόνυχτο, σ' ὁποιαν ὥρα, ποτὲ τὴν ἴδια — οἱ αὐστριακοὶ γινόνταν πιὸ ἐπίμονοι, πιὸ πονηροί, πιὸ ἀπαιτητικοί, πιὸ σκληροί, πιὸ τυραννικοί, πιὸ ἀθλιοί. Ὑστερα ἀπὸ τὴν κάθε ἀνάκριση ὁ Ρήγας ἀπόμεινε πιὸ κουρασμένος, πιὸ κλονισμένος. Γιὰ λίγην ὥρα. Μέσα του βαστάει ἢ πίστη, ἢ βεβαιότητα πῶς ὅλα τὰ πάντα δὲ χάθηκαν ἀκόμα, δὲν μπορεῖ νὰ χαθοῦνε, εἶναι τὸ Γένος, τὸ Ἔθνος πού κινδυνεύει, ἡ Ἑλλάδα ! Τί σημασία ἔχει ἡ ζωὴ ἔξω ἀπ' αὐτό !...

Τὸ συλλογιέται ὁ Ρήγας κι' ἄξαφνα μέσα του νιώθει νὰ σαλεύει κατιτὶ τόσο βαθεῖα, τόσο βαρεῖα, τόσο, πού εἶναι ὡς νὰ τρίζει μέσα του τῆς ὑπαρξῆς του ἡ ρίζα... Εἰρήνη ! Ἀνάτειλε μέσα του, ὄχι θριαμβικά, ὄχι μεγαλόπρεπα, ἀλλὰ ματωμένα, παραπονεμένα, ἢ τρισαγαπημένη μορφή... Ξέρει ; Δὲν ξέρει ; Πονάει ; Θὰ πονάει, βέβαια... Καὶ τί παρηγοριὰ εἶν' αὐτό ;... Θεέ μου ! μὴν πάθουνε κι' ἐκεῖνοι ἐκεῖ ἀπάνω ! Ποῦ ξέρεις ;

Κι' ἄξαφνα ἀντιδροῦσε πάλι. "Ὅχι, δὲν πρέπει ν' ἀφήνεις τέτοιες σκέψεις !... Ἄθελα γλυστράει, ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή γλυστράει καὶ βυθίζεται στὸ γλυκύτατο ρέμα κάποιας θύμησης... κάποιας ἐλπίδας...

Ἔτσι χτυπιέται ὀλημερίς κι' ὀλονυχτὶς, παραδέρνει ἀπὸ τὸ 'να ἀκρογιάλι στ' ἄλλο, ἀπὸ τίς μυτερὲς τίς ξέρες στίς θερμές, μαλακὲς ἀμμουδιές, πότε μπλέκοντας στὰ φύκια τοῦ βυθοῦ, πότε σφενδονισμένος στὸν ἀφρό-

κορφο τῶν κυμάτων, μὲ κομένη τὴν ἀγάσα, μὲ τρελλὸ χτυποκάρδι... Κι' ὕστερα πάλι τὰ ἴδια ξανά. Ἡ δικιά του ζωὴ δὲ μετράει ! Μιὰ θλίψη, ἴσως βαρεῖα, ἕνας καημὸς, ἴσως ἀβάστατος, ἴσως ἀπελπισμένος, μὰ λίγο-λίγο ἢ θλίψη αὐτὴ θὰ γλυκάνει, θὰ γίνετ' μιὰ γλυκεῖα θλίψη, ἀπ' αὐτὲς πού τίς ἀγαπάει κανένας καὶ τίς θέλει, ὁ καημὸς θὰ ξεθωριάσει, θὰ γίνετ' μιὰ μελαγχολία, μιὰ ρωμαντικὴ μελαγχολία πού ξεχειλάει μόνο στὰ μάτια, θὰ τὴν ἀφήνει νὰ ξεχειλάει στὰ μάτια τῆς ἢ Εἰρήνης, γιὰτὶ γίνονται πιὸ ὁμορφα — εἶναι δὲ τόσο κομένα ἀπὸ φυσικὸ τους τὰ ζουμπολιά τὰ μάτια — μιὰ μελαγχολία, μιὰν ἀκεφιά, μιὰ ρεμβαστικὴ κατάσταση, πού θὰ ἀυξάνει κάθε βράδι, καὶ θ' ἀλαφρώνει κάθε πρωτὸ, μιὰ γλυκεῖα κούραση ὡσὰν σὲ ἀνάρωση, πού θὰ τὴν αἰσθάνεται πιὸ πολὺ στὸν περίπατο, καὶ πού θὰ σβῆσει λίγο-λίγο, λίγο-λίγο, οὔτε θὰ τὸ νιώσει κι' ἐκείνη πότε, οὔτε θὰ τὸ νιώσει πῶς... « — Τ-ὦ-ω-ω-ρα ! » θὰ πεῖ μιὰ μέρα...

Ἔτσι τὴν ἀδικοῦσε τὴν Εἰρήνην ὁ Ρήγας ὥρες-ὥρες. Μὰ δὲν ἤθελε νὰ τὸ παραδεχτεῖ πῶς ὅλα ἐτοῦτα θὰ γένοιντο μέσα σὲ δυὸ μῆνες. Δυὸ χρόνια μπορεῖ νὰ βάλουνε, τρία χρόνια ἴσως... Καὶ πέντε χρόνια μπορεῖ, μπορεῖ καὶ δέκα καὶ εἴκοσι, ἢ Εἰρήνην εἶναι ξεχωριστὸς ἄνθρωπος, εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς μοναδικῆς. Ἄχ, ἂν εἶναι γραφτὸ νὰ μὴν ξαναδοθοῦμε... Θὰ μαραζώσει ἢ Εἰρήνην, θὰ σβῆσει, θὰ γεράσει. Ἔτσι σκέπτεται ὁ Ρήγας καὶ παιδεύεται. Κι' ἄξαφνα ἀναπηδάει. Πῶ, πῶ ! Κάθεται καὶ συλλογιέται τὸν ἑαυτὸ του, τὴν ἀγάπη του, τὴν εὐτυχία του, τὴ ζωὴ του, ὅταν μπροστά του εἶναι τὸ ΓΕΝΟΣ, ὁ ΣΚΟΠΟΣ, ἢ ΛΥΤΡΩΣΗ, ὅταν μπροστά του εἶναι ὁ ΣΗΚΩΜΟΣ, ἢ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ! Μεγάλα, ὀλοκάθαρα, κατάμαυρα γράμματα περνοῦνε μπροστά του... Τὰ 'χει γράψει τόσες φορές ὁ ἴδιος, κι' εἶταν πάντα ὡσὰν νὰ τὰ φώναζε στ' ἀλυσσοδεμένα ἀδέρφια κάτω στὴν πατρίδα ! Ἡ πατρίδα ! Μόνο ἢ πατρίδα ! Στὴ ζωὴ τοῦ Ρήγα δὲ χωράει τίποτα ἄλλο, τίποτα ἄλλο ! "Ὅσο νὰ πραγματωθεῖ τὸ ὄνειρο, ὅσο νὰ γίνετ' πράξη ἢ Ἰδέα !

(Τὸ τέλος στὸ ἐπόμενο)

ΘΑΝΑΣΗΣ ΠΕΤΣΑΛΗΣ